

تحلیل اثرات اکولوژی اجتماعی بر روند توسعه کالبدی - فضایی شهر ساری

فاطمه جعفری کتربمی^۱، مجید سنایی^۲

^۱مؤسسه آموزش عالی کمال الملک نوشهر، Fatimajafari1985@gmail.com

^۲مؤسسه آموزش عالی کمال الملک نوشهر، Majid.sanaei@yahoo.com

چکیده

هدف از پژوهش حاضر تحلیل اثرات مؤلفه اکولوژی اجتماعی یعنی الگوی سکونت بر روند الگوی رشد و توسعه کالبدی - فضایی شهر ساری است. روش انجام تحقیق با توجه به ماهیت کار روش توصیفی - تحلیلی است و با توجه به همین روش به بررسی تأثیر اکولوژی اجتماعی شهر ساری بر توسعه کالبدی - فضایی شهر پرداخته می‌شود. در این پژوهش از روش پرسشنامه بهره گرفته می‌شود. پرسشنامه تنظیم شده تحقیق بین ۳۸۴ نفر از ساکنین محلات و شهروندان شهر ساری تقسیم و پس از جمع‌آوری، نتایج به دست آمده با استفاده از نرم افزار SPSS، از طریق آزمون t تک‌نمونه‌ای و همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که تأثیر مؤلفه الگوی سکونت بر نواحی حاشیه‌ای شهر بیشتر نمود داشته است زیرا نواحی مرکز شهر طی سال‌ها دچار تغییرات و پیشروی از لحاظ الگوی رشد افقی نبوده و تنها به صورت فشرده و عمودی و توسعه درون‌زا رشد داشته است. از میزان همبستگی تأثیر اکولوژی اجتماعی بر توسعه کالبدی - فضایی شهر ساری می‌توان دریافت که توسعه شهر ساری و الگوی رشد نواحی حاشیه‌ای شهر از لحاظ اکولوژی اجتماعی بسیار تحت تأثیر این معیار بوده است. در این راستا جهت رفع معضل توسعه بی‌برنامه نواحی و الگوی رشد بی‌قواره شهر ساری تحت تأثیر متغیرهای اکولوژی اجتماعی می‌توان ساختمان‌های مسکونی و غیرمسکونی را مقاوم‌سازی کرده و به سیمای کالبدی شهر مطابق با الگوهای شهرسازی هویت بخشید.

واژه‌های کلیدی

اکولوژی اجتماعی، الگوی سکونت، توسعه کالبدی - فضایی، شهر ساری

مقدمه

یکی از جنبه‌های حیات شهرها، ابعاد اکولوژی اجتماعی آنها می‌باشد که از آن به عنوان جغرافیای اجتماعی شهرها نیز نام برده می‌شود. این نگرش بر آن است که تعادلی را میان ساخت فیزیکی و اجتماعی شهرها برقرار نماید، امری که تا به حال در بسیاری از برنامه‌ریزی‌های

شهری جهان سوم به بوته فراموشی سپرده شده و مسکوت مانده است [۲]. اکولوژی اجتماعی شهرها به تعادل بخشی میان ساخت فیزیکی و ساخت اجتماعی شهر می‌انداشد و بیگانگی با اکولوژی اجتماعی شهرها را در برنامه‌ریزی شهری، زیانبار می‌داند چیزی که تاکنون سازمان‌های شهری کشورهای جهان سوم، بدان بی‌اعتنا بوده‌اند، بی‌جهت نیست که در اغلب محلات شهرهای جهان سوم، از شور، شوق و همه‌مه زندگی خبری نیست [۱۰]. از سویی دیگر توسعه فیزیکی و رشد جمعیتی شهرهای ایران تا چند دهه پیش دارای افزایشی هماهنگ و متعادل بود. با بروز تحولات جدید، شهرها به سرعت تغییرات و دگرگونی‌هایی را پذیرفتند. این دگرگونی‌ها به شکل افزایش سریع جمعیت و گسترش شتاب‌آمیز شهرها، و به صورتی نامتعادل، ناهماهنگ بوده است. این در حالی است که همواره گروه‌های مختلف اجتماعی در فضاهایی از شهر استقرار یافته و محلات شهری را شکل می‌دهند که تحت تأثیر فرایند اکولوژی انسانی و ابعاد آن همچون هجوم، توالی و تسلسل و استقرار گروه‌های انسانی بزرگ‌تر و با حجم جمعیتی که در گذر زمان شکل می‌گرفته‌اند جهات توسعه شهر را تحت تأثیر قرار می‌دهند. توسعه شهری عبارت است از بسیج بالقوه اجتماعی و اقتصادی کالبدی به جهت بالا بردن محیط زیست شهری و برقراری توازن در کمیت و کیفیت زندگی شهری، بررسی اکولوژی اجتماعی شهر راهی برای شناخت شهروندان و شهر و همچنین تأثیرات این دو عامل بر همدیگر می‌باشد [۵]. هدف نهایی از برنامه‌ریزی شهری و هر نوع اقدام اصلاحی در کالبد شهر، تأمین رفاه شهروندان و دستیابی به پایداری است [۱۴]. در شکل‌گیری الگوی سکونت و توسعه کالبدی - فضایی شهر، رویکرد اجتماعی - اکولوژیک به مسائل جامعه و دیدگاه و روش‌های توسعه پایدار و گسترش آتی شهر، نقش مؤثری داشته است. تحلیل مسئله سکونت شهری نشان می‌دهد که در گذار از جامعه سنتی به مدرن یا شبه مدرن، الگوی سکونت نتوانسته است خود را با الگوی زندگی جدید و خواسته‌های اجتماعی و اقتصادی سازگار کند. این فقدان تطابق بین نیازهای در حال دگرگونی جامعه و الگوی سکونت، ابتدا خود را در مهاجرت بی‌رویه و شتابان روستایی به شهری و سپس در بروز مسائل و مشکلات شهری نشان می‌دهد؛